

119 Interes quinto, quod anima illorum parvulorum aliqua objecta naturalia cognoscet per spes a Deo insulsa in statu separationis: nam omnia cognitionem animabus illis desegere, improbatum confitit D. Thomas in 2o diff. 33. q. 86. art. 2. in corp. Dei etiam ut conditoris naturae aliquam cognitionem habebunt; non tamen adeo perfectam, quod ad beatitudinem illas beatitudine naturali sufficiat.

Interes ultimo, quod illi parvuli Deum naturae auctorem diligentes naturali, non quidem incibiles, efficaci, & perfecta (hac enim stare nequit cum avenione a Deo conditore nature, inclusa in peccato originali) sed dilectione que fertur in Deum prout est offendit naturale principium, ut antea exposuitus.

DISPUTATIO VIII.

De effectibus peccati.

Ad questionem 85. & duas sequentes:

Postquam Divus Thomas egit per plures questiones de causis peccati, tam interioribus, quam exterioribus. quaf. 85. & duabus sequentibus disputat de ejus effectibus, qui sunt diminutio boni naturalis defectus naturae, macula, & reatus poenae, de quibus in hac disputatione nobis incimulo agendum.

ARTICULUS I.

An inclinatio naturalis ad bonum minatur, vel totaliter corruptitur per peccatum?

1 Suppono primo, naturae rationali, ex eo quod rationales est in dianit esse non modo capacitatem, sed etiam inclinationem & propensionem ad bonum honestum, quod est bonum rationis consonum. Ratio est, quia unquamque naturam consequitur per se inclinatio ad bonum ipsi consonum & proportionatum: Sed naturae rationali, que ratione regitur, per se consonat bonum ipsius rationis, quod bonum honestum dicitur. Ergo naturae rationali in dita est inclinatio & propensio ad bonum honestum.

2 Suppono secundo, inclinationem illam esse duplice: unam remotam & radicalem, que est ipsa substantia animalis rationalis, ut habeat rationem naturae & principiis radicalis & mediatis operationum rectarum: aliam proximam, que inventur in potentia quae ab illa diminuit, ut principia proxima & immediata talium operationum. Hujusmodi autem potentie sunt precipue intellectus & voluntas: quanvis etiam in ipsa appetitu sensitivo, ut participante aliquid rationis, ob conjunctionem quam habet cum parte rationali (juxta dicta disp. 5. art. 2.) imperfecte talis inclinatio reperitur; unde ut sit completa & perfecta, adducatur habitat virtutum moralium, qui in ipsa appetitu subjectantur.

3 Suppono tertio, dupliciter fieri posse ut inclinatio alij cuius potest diminuiri: primo intrinsec & ex parte subjecti; subtrahendo ab eo aliquid entitatis, vel intensitas, sicut diminuuntur habitus quando remittuntur: secundo extrinsec & ex parte termini, intera manente subjecti entitate, quatenus supervenientibus aliquibus impedimentis, potentia removetur ab attingentia vel contemplatione termini in quem erat inclinata: quo vel potentia ratione impeditum non magis fuerit ab aliquo actu impedita & remota, eo fit minor inclinatio & habilitas eius ad talium actum. His premis

4 Dico, primo, inclinationem naturalem hominis ad bonum honestum minui per peccatum, non quidem intrinsec & quoad entitatis, sed extrinsec, ponendo subiectum obstatum & impedimentum, ne ista prompte & expedita ad talium bonum perveniat. Ita D. Thomas hic art. 1. ubi sic agit: Cum peccatum sit contrarium virtutum, ex hoc ipso quod homo peccat, diminuitur bonus natura, quod est inclinatio ad virtutem. Et art. 2. loquens de inclinatione hominis ad bonum honestum, dicit quod dupliciter intelligi posse ejus diminutio: uno modo ex parte radice, alio modo ex parte termini. Et addit: Primo quidem modo non diminuitur per peccatum, ex quod peccatum non diminuit ipsam naturam, ut supra dictum est: sed diminutio secundo modo, in quantum scilicet potius impedimentum perirendi ad terminum.

5 Probatur etiam conclusio ratione. Et in primis quod inclinatio naturalis ad virtutem, seu ad bonum honestum, non minuitur intrinsec per peccatum, manifestum est; eum neque substantia anima, neque ejus proprietates, intellectus & voluntas, possint diminui intrinsec & quoad entitatem, utpote immortales & incorruptibles. Quod vero minuitur extrinsec & per appositionem impedimenti, non minus evidens est, quia per peccatum acquiritur prava dispositio inclinans ad bonum honestum: Sed ita dispositio est impedimentum seu obstatum, quo homo

impeditur ne de facili fertur ad bonum honestum, & ratione consonum: Ergo inclinatio naturalis ad bonum honestum, peccando minuitur extrinsec, & per appositionem impedimenti.

Hec ratio solum procedit de peccato actuali, quod in aliquo positivo constituit. De originali vero, quod supra diximus in sola iustitia originali privatione constituit, potest sic ostendti. Peccatum originale, auctoritate iustitiae originalis, avertit hominem ab ultimo fine: Sed homo si avertitus non est ita promptus ad recte operandum. Ergo per peccatum originale minuitur promptius, habilitas, & inclinatio naturae rationalis ad bonum honestum. Major patet: Minor probatur. Eodem modo se habet ultimus finis in operabilibus, quo prima principia in speculativis, ut pellim docent Aristoteles & D. Thomas: Sed intellectus carens avertit praemissum, non est ita habilis, & promptius ad affectum confluensibus, sicut dum avertit praemissum instructus est, utpote cum per illum ultimo compleat ad affectum conclusioni: Ergo nec voluntas avertita ab ultimo fine ita prompta & expedita est ad bonum honestum prosequendum, sicut dum ultimo fini adharet.

Confirmatur: Peccatum originale afferendo iustitiae originalis, cuius freno potentia hominis ab ordinatis motibus compesceretur, & a malo prohibebantur, indute, & sicut removens prohibens, causa est ut tales potentiae effrante in sua objecta tendant, & in motu illicito prouocant, manevane proinde debilitatem, & minus habiles ad bonum honestum: ut docet D. Thomas supra quaf. 82. art. 1. ad 3. ubi resumit quartuor vulnera nature ex peccato originali causata, nimirum ignoratiem in intellectu, malitiam in voluntate, infirmitatem in irascibili, & concupiscentiam in concupiscentibili, de quibus erginus in tractatu de homine & variis studiis naturae humanae disp. 4. art. 2. Ergo peccatum originale, indirecte falso, & tamquam removens prohibens, minuit inclinationem naturalis hominis ad bonum honestum & ratione consonum.

Dico secundo: Per peccatum, sive originale, sive actualis, non tollit omnino inclinatio naturalis ad bonum honestum. Ita D. Thomas hic art. 2. & omnes Catholicos contra Hereticos hujus temporis, afferentes hominem per peccatum originale libertatem ad bene agendum, subiungunt omnem ad bonum honestum & ratione consonum inclinationem amissi, & sicut remansit potentiam ad peccandum & male agendum. Disp. 2. art. 2. Qui error in tractatu de studiis humanis fuisse impugnat est, potestque adhuc magis confutari ratione D. Thome loco cit. Inclinatione ad bonum honestum, & ratione consonum, homini convenit ex hoc ipso quod rationalis est, & ad ipsam rationem sequitur tamquam proprietas illius: At per peccatum non potest ab homine tolli quod sit rationalis, alioquin peccati capax non esset. Ergo nec naturalis ejus inclinatio ad bonum honestum totaliter defrustra. Unde videatur quod nullus est homo quicunque barbarus & infidelis, etiamque adhuc existat in peccato originali, qui ex propria natura non inclinatur naturaliter ad aliquod honestum, puta ad coendum parentes, ad educandos filios, ad diligendos amicos; & qui non appretet virtutem, non tenet remorsum conscientie, quandoquid honestum operatur.

Hinc sequitur, quod in ipsis etiam dampnatis maneat naturalis haec ad bonum honestum inclinatio, quamvis ex defectu divini auxiliis nequam in actuum redire possit, ut docet S. Thomas hic art. 2. ad 3. Talis enim inclinatio, ut dicebamus, quedam est creatura rationalis & intellectus proprietatis, que ipsam necessaria consequitur, divinique imaginis radius, qui gehenna igne comburi potest, sed non exiit, ut eleganter docet D. Bernardus Sermon de annuntiis his verbis: Ad imaginem & similitudinem factus homo, imago in liberare, similitudo in virtutibus. Similitudo quidem perit: verumtamen in imagine peccatorum homo. Imago solidum in genoma ipsa uiri poteris, non enim: ordere sed non oritur: Hoc sicut non invenit, non scindit, & quicunque personerit anima, ibi erit.

Potest etiam suaderi conclusio hac ratione, quam in 9dem articulo infraest S. Doctor. Licer quando aliqua inclinatio minuitur intrinsec & ex parte subjecti, posse tollit corrumpti, quia cum ejus entitas sit limitata, operet quod per continuam subtractionem partium aliquotarum tandem tota destruatur, fecis tamen quando minuitur solum extrinsec, & propter impedimenta que continuo supervenient, quia nullum ex his impedimentis avertit aliquid entitatis: Sed inclinatio naturalis hominis ad bonum non minuitur per peccatum primo, sed secundo modo, ut praecedenti conclusione ostensum est: Ergo per ilud non potest totaliter defrustra.

Argumenta, qua contra has conclusiones fieri solent, nullius sunt roboris, & ex principiis statutis facile dilutum: Ideo pretermittuntur.

ARTICULUS II.

Gloria mors, morbi, & cetera alia miseria corporales sunt effectus peccati originalis?

Ratio dubitandi est prima; Quia mors est homini naturali, provenit enim ex conditione materie appetentes alias formas, & hoc appetitu forme habita instillant, unde homini conveniret in statu pura nature, in quo nullum precesserit peccatum: Sed quod naturaliter homini convenit, non est effectus vel pena peccati: Ergo nec mors.

Confirmatur: sicut Adam post peccatum dixit Deus: pulvis es & in pulvorem revertaris, ita & serpens dicunt est: Quia fecisti hoc, super petrus tuum gradieris, & terram comedes omnibus diebus uies tuae: At hoc non est dictum serpenti per penam, sed res erat illi naturalis, ut super petrus gradieret, & terram comedere: Ergo ne Adam mors inflicta fuit in penam peccati originalis, sed illi conveniebat ex conditione sua nature.

Secundo: Sublata causa tollitur effectus: At sublato per baptismum originali peccato adhuc remanent in homini morti necessitas, morbi, & alia miseria corporalis: Ergo illa non sunt effectus aut pena originalis peccati, sed conditions naturales humanae nature, que in ea non defilient, etiamque Adamus, non peccaverat.

Tertio: Causa equalis producit effectum: Sed culpa originalis est equalis in omnibus. Ad posteris, & tamen morbi & cetera miseria corporales in ipsis non sunt aequalis, ut experientia constat: Ergo illa non sunt effectus originalis peccati. His ratiem non obstantibus,

Dico, mortem, & alias erummas quae patimur in hac vita, esse effectus seu penas originalis peccati. Ita docent omnes Catholici cum D. Thome hic art. 5. contra Pelagianos, qui ut referunt Augustinus lib. de heres. cap. 8. & Alfonius a Castro lib. 2. adversus heres, verbo Adam, heres 4. asserentes Adamum mortuum fuisse non in penam peccati, sed ex necessitate nature. His adiungit Sixtus Senensis lib. 5. bibliotheca sancta, annot. 36 & 52. Augustinus Chisani Episcopum, sententiam peccatum Ad eum non infulat homini corporis mortem sed animi duxat, & Josephum lib. 1. antiqui docentem primorum parentum delictum non infulat illi necessitatim morti: sed vita brevitate, & acceleratione senectus ac mortis. Hoc premis,

2 Probatur primo conclusio ex Script: dicitur enim Sapient. 2. Deus creavit hominem inexterminabilem (id est immortalem) sed invicta diaboli mors intravit in mundum. Et Eccl. 25. A muliere factum est initium peccati, & per illam omnes mortui. Idem sepe docet Apollonus in Epist. ad Roman. nam cap. 5. ait: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors. Et cap. 6. Si pendia peccati mors. Et cap. 8. Corpus mortuum est proper peccatum.

3 Probatur secundo ex SS. Petribus: Augustinus enim lib. de peccato originali cap. 34. & sequentibus docet mortem, & alias defectus corporales, in de ventre de damnatione peccati. Et lib. 15. de civit. cap. 15. Contra C. inquit) inter Christianos veraciter Catholicos sententiam, etiam ipsam nobis mortem corporis, non lege naturae, sed mortis iniustiam esse peccatum. Idem Isidorus in lib. etymolog. docet quod mors, a mordendo dicitur: quia cum primus parentes, fructum vetrum momordit, per mortum mortem incurrit. Similia habet D. Julianus Archiep. Toler. lib. 1. de orig. mortis cap. 4. Mors (inquit) a mortua primi hominis est appellata: nam cum primus humani generis parentum lignum venit per inobedientiam contigit, per mortuum mortem incurrit.

4 Probatur tertio ex Tridentino sent. 5. decreto de peccato origini, ubi expresse definitum primum parentum peccando, in se & in omnem suam posteritatem, mortem vel necessitatem moriendo invexiste. Idem prius fuerat definitum in Milevitanis cap. 1. in Arizalcano 2. cap. 1.

15 Denique suadet conclusio ratione: Licer mors, morbi, & alia miseria corporales naturaliter contingunt, subindeque quatuor elementis, primis qualitatibus contrariis inter se pugnantibus, quia tamen iustitia originalis, perire subiecti & subordinans corpus anime, hos defectus impeditab, non minus quam palus, qui navem in medio flumine constitutam retinet, ne in mare ad quod naturaliter tendit devolatur: id est scilicet qui palus auferret, causa est, per accidens, & tamquam removens prohibens, defensum navigium in mari; ita & peccatum originale, quod sufficiat originali iustitiam, est causa per accidens mortis, & aliorum defectuum corporalium, qui sunt media ad ilam.

16 Ex qua patet solutio ad primum argumentum in ratione dubitandi propositum: Ego enim concedamus mortem, & alios defectus corporales esse homini naturales ex parte corporis, ex quatuor elementis compositi, quia tamen

per peccatum Adami jacturam fecimus illius doni gratitudo, quod mortem arcebat, tale peccatum dicitur causa mortis & consequenter aliorum defectuum, qui sunt media ad ipsam, si non per se, sicut per accidens, ut dominus. Unde in forma, concecta Majori, distinguo Minorum: quod naturaliter homini convenit, non est effectus peccati, si non supponatur impeditum per gratiam; concedo Minorem: si impeditum supponatur, nego Minorum, & consequentiam.

Ei hinc patet etiam responsio ad Confirmationem: licet enim in serpentem naturale erat, gradi super peccatum, & terram edere, ita & hominibus gratia Dei parentibus naturale sit, ut sunt mortales & expostis multis calamitatibus; tamen quia in serpente non sunt gratis Dei, ratione cuius posset rectus incidere aut veluti alio meliori cibo; in homine vero sunt donum domini iustitiae originalis ratione cuius poterat non mori: ideo mors fuit in illo pena peccati, non vero serpenti incidere supra peccatum & terram comedere. Quemadmodum si quis haberet servum quem adduxisset ex media Ethiopia, ubi semper erat nudus, & non vescebatur nisi radicibus, & yellet atque ornaret illum; si postea ille delinqueret, merito eum punire, si spoliaret & cogaret semper esse nudum & edere radicibus sicut ante edebat in sua patria & nihil aliud. Nam quavis hanc illi veluti efficit naturalia, tamen quia jam consecutus erat aliud aliorum statum quem sua culpa perdidit, merito huc ipsa naturalia, pro pena illi inuncta sunt.

Ad secundum respondeo veram esse Majorem de causa 17 per se, falsam autem de causa per accidens: peccatum vera originale, ut diximus, non est causa per se mortis, & aliorum defectuum corporalium, sed per accidens tantum & tamquam removens prohibens: unde illo dimisso in baptismate, potest perseverare in homine necessitatem mortis non reficienda per illum originali iustitiae, quantum ad effectum eius secundarium, qui erat perfecte subiecte corporis animae, illudque per talen subiectum reddere impossibile & immortale.

Ad tertium similiter distinguo Majorem: causam equalis 18 aequaliter producit effectum, si sit causa per se, concedo Majorem: si sit causa tantum per accidens, nego Majorem. Solatio est D. Thome hic art. 5. ad 1. ubi sic sit: Dicendum quod equalitas causa per se, causat aequaliter effectum . . . sed aequaliter causa removens prohibens non aequaliter aequalitatem effectum: si quis enim aequali impulsu dividat columnam, non sequitur quod lapides superpositi aequaliter moveantur, sed ille velocius movebitur, qui gravius erit secundum proprietatem suam naturae cui relinquitur, remoto prohibente, sic igitur remota originali iustitiae, natura corporis humani relata est sibi: & secundum hoc, iuxta diversitatem naturalis complexionis, querundam corpora pluribus defectibus subiecta, querundam corpora paucioribus, querundam existente ornatissimum, & querundam corpora paucioribus, querundam existente ornatissimum.

ARTICULUS III.

Quid sit mors peccati, seu peccatum habitualis personale? & idem de causa eius.

S. L.

Premissusque que apud omnes sunt certa, & resursum sententia.

Suppono primo, ex peccato praeferito relinquendi quamdam maculam in anima peccatoris, per quam habitualiter dicitur maculata, immunda, Deo invisa, &c. Ita colliguntur ex Scriptura, in qua peccatum frequentissime appellatur macula, immunditia, fortes, &c. Item iustificatio, quia homo transfert a statu peccati, ablutio & mundatio dicitur, ut patet ex illo Ezechiel 35. Effundam super eos aquam mandanam, & mundabitur ab omnibus inguinalibus zefris. Praterea, ut dicitur D. Thome hic art. 1. macula etrus in spiritibus dicitur ad similitudinem maculae in rebus corporalibus. Sicut ergo corpus aliquod maculari dicitur, quando ex contactu & commixtione alterius, natum amittit splendorem seu nitorem, ut velut cinis insector luto vel oleo ita anima maculam spiritualem contrahit: dum inordinato voluntatis affectu, qui est velut quidam anime testis, creature adherens, perdit nitorem & splendorem, quem habet ex refulgentia divinitatis luminis, scilicet sapientie & gratiae, per quam ad bene & decenter agendum perficitur. Unde Augustinus ap. eadem S. Doctore opus. 61. cap. relatus, ait quod anima media inter Deum & creaturas, conversione ad Deum illuminatur, melioratur, & perficitur: conversione ad creaturas obnebatur, deterioratur, & corruptitur.

Hanc rationem confirmat & magis illustrat S. Doctor hic q. 86. art. 1. resp. ad 2. ex differentia qua inter intellectum & voluntatem reperitur: Nam ad intellectum inquit) perficitur secundum quod res intelligentes sunt in intellectu per medium ipsum intellectus, & id est intellectus ex eo inveniuntur, sed intellectus perficitur. Sed anima voluntatis consistit in mors.

in morte ad ipsas res, tis quod amor rei amans animum conglutinas: & ex hoc anima muscularis, quando inordinatae habens secundum illud Iosue 9, facti sunt abominabiles, scilicet ea quae dixeruntur.

20 Suppono secundo, hanc maculam remanere in homine, donec peccatum a quo caustatur fuerit remisum, & infusa anima gratia justificans, ut patet ex illo Iosue 22. Peccatum in Beethove, & usque in presentem diem macula huius seculis in nobis permanet.

21 Suppono tertio, maculam peccati mortalis, de qua solum agimus in presenti, eis idem omnino quod peccatum habituale, & solo nomine distingui, quamvis inter haec duo nomina unum altero magis vel minus rem expicit: in hoc enim quod est exprimere Dei offendit, adhuc per penitentiam non retractat, videtur antecellere hoc nomen, peccatum habituale: in hoc vero quod est significare turpitudinem & privationem nitoris debiti subiecto videtur quod hoc nomen, macula, excedit. Ratio huius suppositionis evidens est: nam est maculatum & immunandum coram Deo (quod est effectus formalis macula) nihil aliud est, quam esse peccatis coquinatum, & eis Deo injuriosum & offendit; quod est effectus formalis peccati habituali: ubi autem effectus est idem, eadem debet esse forma vel quasi forma tribuum talium effectuum. Unde Theologus temporibus maculam peccati, & peccatum habituale, pro eodem indifferenter usurpat: apud antiquos vero complexum illud, peccatum habituale, non erat in usu (idemque apud S. Th. nunquam reperitur, nec Bergomensis in sua tabula aurea eius mentionem facit) sed nomen peccati ad solum actuale vel originales refringebant, & quod nos peccatum habituale dicimus, illi non nisi peccati maculam appellabant.

22 Suppono ultimo, peccatum habituale aliud esse originale, quod per generationem transfunditur, & resultat in nobis ex peccato actuali Adami, qui Del preceptum in Paradiso terrestre violavit, quo si fuisse eximus disputatione precedenti: aliud personale, quod resultat ex peccato actuali a nobis commisso, & in nobis remanet, donec per contritionem & infusione gratiae anferatur: & de illo in praesenti disputatione, & inquirimus quid illud sit, sive in quo formaliter constituta?

23 Varie circa hoc opinantur Auctores, Scotus in 4. diff. 14. q. 1. afferit maculam peccati confidere in ordinatione passiva ad pœnam ut disconvenienti anima, seu in relatione rationis resultante in anima, propter culpam complices; quam dicit appellari maculum, reatum, & offendit, diversa ratione: Nam quatenus respectu actuali, & illi disconveniens, dicitur macula; quatenus respectu ad pœnam, appellatur reatus seu obligatio pœnae; quatenus vero provenit ex actione divina voluntatis ordinantis peccatorum ad pœnam, vocatur offendit. Scotum sequuntur Gabriel, Major, Almainus, & alii Nominales, quamvis in modo explicandi tales doctrinam, nonnulli dividuntur.

Alli docent cum Vazquez hic disp. 139. cap. 5. hominem transtuto ab aliquo fibi intrinseco, sed ab extrinseco, nempe a peccato actuali præterito, quod est physice transferit, moraliter tamen perseverare censetur, donec per penitentiam retractetur, & per infusionem gratiae tollatur: unde illi Auctores maculam peccati, seu peccatum habituale, in sola denominatione extrinseca, proveniente a peccato præterito non retractato, considerant.

Alii vero illad ponunt in aliquo habitu, quo anima & voluntas manent converso habitualiter ad bonum commutabile, sicut ad finem ultimum, & a Deo aversa. Ita Lorca, Martinez, Nunno, & alii, qui docent peccatum originale confidere in conversione habituali ad creaturam: eodem enim modo, servata proportione, de peccato habituali personali philosophandorum existimant.

Denique S. Thomas hic art. 1. & 2. & alibi passim, afferit maculam peccati non esse aliquod positivum, sed formaliter confidere in privatione nitoris anima in ordinatione ad suam causam, que est peccatum actuale. Unde sit

§. II.

CONFUSIONES TRES PRIMAS SENTENTIAS, & QUARTA STATUSTRUM.

Dico primo, maculam peccati non esse ordinationem pallivam ad pœnam peccato debitam.

24 Probatu conclusio multipliciter. In primis enim prius intelligitur in homine macula ex peccato relata, quam deputata ad pœnam: ideo enim quis deputatus ad pœnam, quia est culpabilis seu peccator, & peccati macula infectus: Ergo deputatus seu ordinatio pallivus ad pœnam non est ipsa macula peccati, sed ipsam prius saltem natura supponit. Unde D. Thomas in 2. diff. 42. in expposito, textus ait quod macula est medium inter alium peccati & reatum, quod est ipsum, & fundamentum reatus.

Confirmatur amplius: Ab habitu vel forma permanente non

non potest sumi immediate denominatio exprimens tenditatem & motum, ut est denominatio peccantis, vel denominatio merentis: Ergo neque ab eo quod est tenditum & motus, sicut sunt peccatum actuale, & actus caritatis, sumi poterunt denominations exprimentes permanentiam & statum, ut exprimit denominatio peccatoris, & denominatio iusti.

Dico tertius maculam peccati, seu peccatum habituale non esse habitum inclinatum voluntatem ad bonum comitabile ut ad ultimum finem.

Probatu primo, ex D. Thoma in 4. diff. 18. q. 1. art. 2. in sed contra, ubi sic discutit: Ex peccato non remaneat positivo aliquid in anima, nisi dispositio vel habitus, que consequitur peccatum ex parte actus, ex quo aliquid posuit. Sed macula non est dispositio ex hoc causa, nec habitus; quod partex est hoc quod dispositio & habitus possunt sine gratia defensio per conservationem conseruandum... macula autem sine gratia non anserit: Ergo macula non posuit aliquid positivum in anima. Addo quod per justificationem tollitur omnino macula, & tamem non colluntur omnino prædispositio[n]es & habitus vitiosi: Ergo macula non est præpositio vel habitus.

25 Probatu secundo: Finis ultimus peccatoris est bonum proprium & privatum ipsum, ut patet in disputatione sequenti: At circa bonum proprium & privatum nullus constituit habitus, cum voluntas, utpote inclinatio totius suppositi, sit circa talis bonum per seipsum sufficiens determinata, ut in tractatu de virtutibus ostensum est, disp. 2. art. 3. Ergo macula peccati non potest confidere in habitu inclinante voluntatem ad bonum comitabile ut ad ultimum finem.

26 Probatu tertio: Habitus converts voluntatem ad ultimum finem, debet illam sibi secundum omnes inclinations & effectus subiungere, eamque adequate & totaliter tali fini subordinare; cum ratio ultimi finis sine tali subordinatione & subordinatione salvare nequeat: Sed nullus habitus a voluntate productus potest id præstat, cum sit minor & inferior virtus quam ipsa voluntas, sicut omnis effectus aquivocis est inferior sua causa: Ergo macula peccati non potest confidere in habitu a voluntate producendo, ipsam inclinante seu convertente ad creaturam tanquam ad ultimum finem.

27 Confirmatur: Idcirco habitus caritatis potest convertire nostram voluntatem ad Deum sicut ad finem ultimum, quia cum non sit eius effectus, neque virtute aut actibus eius acquisitus, sed participatio voluntatis divina, & a Deo infusus, est omnino superior ipsa voluntate, quam convertit, & hac ratione potest eam sibi, & Deo ultimo fini adequate subiungere: Ergo cum habitu malo haec superioritas respectu voluntatis peccatoris nullo ex capite possit accidere, non est quo pacto eam plena sibi subiungat, & ad creaturam tanquam ad finem ultimum inclinet & convertat.

28 Denique siadetur conclusio: Habitus non generantur, nec destruantur, nisi per plures actus repetitos, ut communiter docent Philosophi: Sed macula peccati per unum actum peccaminorum caußatur in anima, & per unitum caritatis & contritionis actum delectatur. Ergo non est habitus.

29 Dico ultimo, maculam peccati mortalis, seu peccatum habituale, quatenus est mortale, esse privationem nitoris gratiae sanctificantis, cum respectu ad actum peccati præcedentem, a quo caustatur. Ita expressio docet S. Thomas variis in locis: Nam hic quest. 86. art. 1. ad 3. sic art: Macula non est aliquid posterior in anima, nec significat privationem sibi: sed significat privationem quamdam interioris anima in ordine ad suam causam, que est peccatum: & ideo diversa peccata diversas maculas inducent. Et si simile de umbra, que est privatio lumen ex objecto alieno corporis, & secundum diversitatem corporis objectorum diversificatur umbra. Ex in 4. diff. 18. quest. 1. art. 2. Ipsa macula (inquit) quanto in se est, nihil potest de effusione suis privationem gratiae, sed potest ut causam obstantem peccati, quod obstat ad gratia receptionem, & proper hoc etiam macula, rebus dicitur. Item quest. 3. de potest. art. 6. ad 23. sic habet: Dicendum quod macula in anima non potest naturam aliquam, sed solum gratia privacionem, ramen cum respectu ad alium peccatum præcedentem, qui hujus non solum habemus quod macula nihil positivum dicat, sed etiam quod sit privatio gratia cum connotatione ad suam causam, feliciter peccatum actuale præcedens: si enim effectus privatio sine prædicto ordine, cum omnina peccata convenient ex parte aversionis & privationis gratiae macula, quod est absurdum; tot enim sunt maculae, quod peccata actualia qua committuntur ut infra dicimus.

30 Potest etiam siadetur conclusio ratione: Primo quia id macula peccati, seu peccatum habituale; cum justificationem impri si sit remissio peccatorum, ut ostendit D. Thomas in ipsi sit remissio peccatorum, ut ostendit D. Thomas in

fra quest. 113. art. 1. Sed quod primo & per se per classificationem excluditur, est privatio gratiae cum ejus infusio sit terminus ad quem justificatio, ut Theologus docent in tractatu de gratia, unde S. Doctor ibidem art. 2. ait, quod non posset intelligi remissio culpi, si non adesse iustitia gratia: Ergo macula, seu peccatum habituale, in privatione nitoris gratiae sanctificantis constituit.

Probatu secundo: Per illud homo constitui debet peccator & injusus habitualiter, cuius oppositum constituit illum habitualiter sanctum & iustum; cum denominatio opposita a formis seu rationibus oppositis pertinet: Sed gratia sanctificans immediata constituit hominem sanctum & iustum habitualiter: Ergo ejus privatio immediate illum denominat & constituit peccatorum & injusum habitualiter; & per consequens in tali privatione ipsum peccatum habituale formaliter & immediate constituit.

Tertio: Eodem proportionali modo philosophari debet mus de peccato habituali personali, sicut de originali: Sed peccatum habituale origine in privatione iustitiae originalis; ut voluntaria voluntate capit, formaliter constituit, ut disputatione precedenti vidimus: Ergo etiam peccatum habituale personalis constituit in privatione gratiae sanctificantis: ut voluntaria voluntate propria eius qui illam habet.

31 Confematur: Sicut privatio originalis iustitia habet quicquid requiritur ut sit formaliter peccatum habituale originalis, ut ibidem ostendimus; ita & privationis gratiae originalis; ut voluntaria voluntate capit, formaliter constituit, ut disputatione precedenti vidimus: Ergo etiam peccatum habituale personalis constituit in privatione gratiae sanctificantis.

32 Probatu tertio: Finis ultimus peccatoris est bonum proprium & privatum ipsum, ut patet in disputatione sequenti: At circa bonum proprium & privatum nullus constituit habitus, cum voluntas, utpote inclinatio totius suppositi, sit circa talis bonum per seipsum sufficiens determinata, ut in tractatu de virtutibus ostensum est, disp. 2. art. 3. Ergo macula peccati non potest confidere in habitu inclinante voluntatem ad bonum comitabile ut ad ultimum finem.

33 Probatu quartio: Habitus converts voluntatem ad ultimum finem, debet illam sibi secundum omnes inclinations & effectus subiungere, eamque adequate & totaliter tali fini subordinare; cum ratio ultimi finis sine tali subordinatione & subordinatione salvare nequeat: Sed nullus habitus a voluntate productus potest id præstat, cum sit minor & inferior virtus quam ipsa voluntas, sicut omnis effectus aquivocis est inferior sua causa: Ergo macula peccati non potest confidere in habitu a voluntate producendo, ipsam inclinante seu convertente ad creaturam tanquam ad ultimum finem.

34 Denique probatur conclusio: Cum peccatum habituale non constituit in disputatione ad pœnam, nec in denominazione extrinseca, deflumpia a peccato actuali præterito, nec in habitu inclinante voluntatem ad bonum comitabile ut in ultimum finem, ut precedentibus conclusionibus ostensum est, vix alius restat per quod constituitur, quam privatio gratiae sanctificantis.

35 Adverte autem, me dixisse in conclusione peccatum habituale, quatenus mortale est: qui si loquamus de peccato habituali secundum se, & abstrahendo a mortali, constituit in privatione conformitas ad legem, seu restitutio rationis, talis enim privatio ex quocumque peccato in anima relinquitur, ex solo autem peccato mortali, privatio gratiae sanctificantis nihil deest ex his que requiruntur ut sit peccatum habituale personale: est enim habitus & voluntaria aversio a Deo ut finis ultimo & supernaturali, sicut ipsa gratia sanctificans est unio & conformatio habitualis ad Deum ut finem ultimum & supernaturalem: Ergo &c.

36 Denique probatur conclusio: Cum peccatum habituale non constituit in disputatione ad pœnam, nec in denominazione extrinseca, deflumpia a peccato actuali præterito, nec in habitu inclinante voluntatem ad bonum comitabile ut in ultimum finem, ut precedentibus conclusionibus ostensum est, vix alius restat per quod constituitur, quam privatio gratiae sanctificantis.

37 Confirmatur: Idcirco habitus caritatis potest convertire nostram voluntatem ad Deum sicut ad finem ultimum, quia cum non sit eius effectus, neque virtute aut actibus eius acquisitus, sed participatio voluntatis divina, & a Deo infusus, est omnino superior ipsa voluntate, quam convertit, & hac ratione potest eam sibi, & Deo ultimo fini adequate subiungere: Ergo cum habitu malo haec superioritas respectu voluntatis peccatoris nullo ex capite possit accidere, non est quo pacto eam plena sibi subiungat, & ad creaturam tanquam ad finem ultimum inclinet & convertat.

38 Denique siadetur conclusio: Habitus non generantur, nec destruantur, nisi per plures actus repetitos, ut communiter docent Philosophi: Sed macula peccati per unum actum peccaminorum caußatur in anima, & per unitum caritatis & contritionis actum delectatur. Ergo non est habitus.

39 Dico ultimo, maculam peccati mortalis, seu peccatum habituale, quatenus est mortale, esse privationem nitoris gratiae sanctificantis, cum respectu ad actum peccati præcedentem, a quo caustatur. Ita expressio docet S. Thomas variis in locis: Nam hic quest. 86. art. 1. ad 3. sic art:

40 Macula non est aliquid posterior in anima, nec significat privationem sibi: sed significat privationem quamdam interioris anima in ordine ad suam causam, que est peccatum: & ideo diversa peccata diversas maculas inducent. Et si simile de umbra, que est privatio lumen ex objecto alieno corporis, & secundum diversitatem corporis objectorum diversificatur umbra. Ex in 4. diff. 18. quest. 1. art. 2. Ipsa macula (inquit) quanto in se est, nihil potest de effusione suis privationem gratiae, sed potest ut causam obstantem peccati, quod obstat ad gratia receptionem, & proper hoc etiam macula, rebus dicitur. Item quest. 3. de potest. art. 6. ad 23. sic habet: Dicendum quod macula in anima non potest naturam aliquam, sed solum gratia privacionem, ramen cum respectu ad alium peccatum præcedentem, qui hujus non solum habemus quod macula nihil positivum dicat, sed etiam quod sit privatio gratia cum connotatione ad suam causam, feliciter peccatum actuale præcedens: si enim effectus privatio sine prædicto ordine, cum omnina peccata convenient ex parte aversionis & privationis gratiae macula, quod est absurdum; tot enim sunt maculae, quod peccata actualia qua committuntur ut infra dicimus.

41 Respondere primo, D. Thomas infra q. 133. art. 1. dicit, est justificationem impii non esse simpliciter mutationem, sed motum a contrario in contrarium, atque adeo a positivo in positivum: Ergo censet peccatum habituale, quod est terminus a quo justificationis, esse aliquid positivum, & non solum privationem gratiae sanctificantis. Unde quest. 28. de verit. art. 6. dicit quod culpa aliquid ponit, & non solum absolucionem gratiae.

42 Respondere primo, D. Thomas non intendere, terminum quod justificationis esse proprie & rigorose contrarium, ut contingat in aliis motibus fratre sumptus, putrefactionis, aut dealbationis, sed large & improprie, ut dici solent contraria quilibet opposita, inter quae cadit medium, five atque sit positivum, five unum positivum & alterum privativum.

43 Secundo responderi potest, concessio Antecedente, diligenter Consequens: Ergo censet peccatum habituale esse quid positivum, secundum id quod importat in recto, nego: secundum illud quod dicit in oblique & de connotato, concedo: nam sub haec ratione importat peccatum actuale præteritum, ex quo habitus ortum duxit, suam causam, feliciter peccatum actuale præcedens: si enim effectus privatio sine prædicto ordine, cum omnina peccata convenient ex parte aversionis & privationis gratiae macula, quod est absurdum; tot enim sunt maculae, quod peccata actualia qua committuntur ut infra dicimus.

44 Obiectus secundo: Si quis offendat aliquem Regem, post acutum offendit nihil aliud remanet quam reatus, seu deputatio ad pœnam: Ergo similiter dum quis offendit Deum, post actum offendit nihil remanet in peccatore quam reatus pœna aeterna, & ita macula peccati nihil aliud erit quam reatus seu deputatio ad pœnam aeternam.

45 Respondere, concessio Antecedente; negando Consequens, & paritatem. Ratio discriminis est, quia amicitia Regis

Regis nihil intrinsecum ponit in eo quem diligit, bene tamen amicitia Dei confitens in gratia & caritate: quare licet dum quis offendit Regem, & amicitiam ejus amittit, nihil intrinsecum perdit, bene tamen qui offendit Deum, amittit enim habitum gratiae & caritatis, subindeque per talen offendam in eo cauflatur gratia privatio, que macula anima dicitur, & sic in peccatore post actum peccati, prater reatum poena aeterna, macula peccati remaneat. Unde inter propositiones Michaelis Baji, a Pio V. & Gregorio XIII. damnatas hac erat 56. in peccato uno sunt: alius, & reatus: transiens autem nihil remanserit nisi reatus sive obligatio ad penam.

47. Objicis tertio: Homo, transacto actu peccati, non solam maret habitualiter avertis a Deo, sed etiam conversionis habitualiter ad creaturam, seu ad bonum commutabile tamquam in ultimum finem. Sed hoc conversio fieri nequit nisi per habitum privativum moraliter iustum: Ergo in peccatore, transacto actu peccati, remaneat prava aliqua dispositio, seu habitus, inclinans, & convertens voluntatem ad bonum commutabile ut ad ultimum finem, in quo peccatum habituale constituit. Major est certa, nam homo semper habet aliquem finem ultimum, cui adharet vel in actu vel in habitu: Ergo sic est ex ista gratiae, et habitualiter conversus in Deum ut in finem ultimum; ita existens in statu peccati mortalis, erit conversus ad creaturam, seu ad bonum commutabile, tamquam ad ultimum finem. Minus vero fiudetur: nam talis conversio ex ipso nomine importat & exprimit quid privativum, sicut aversio privationis; ex eo autem quod est ad bonum commutabile tamquam ad finem ultimum, atque adeo perverba & peccaminosa, debet fieri per aliquid de genere mali, cumque sit conversio habitualis, oportet ut privativum per quod sit, habeat rationem mali habitus.

48. Confirmatur: In voluntate peccatoris nihil aliud exceptigari potest pro constituta tali conversione, nisi vel ipsa voluntatis natura, vel privatio habitus caritatis, per quam erat antea in Deum ut ultimum finem converva, vel aliquis habitus vitiophilus & pravus: Sed non constitutive per primum, natura enim voluntatis eadem est sub gratia, & sub peccato, & sub conversione tum ad Deum, tum ad commutabilem bonum, & ita nequit per seipsum illam ex his conversionibus contingere. Neque per secundum, quia conversio, ut dicebamus, ex ipso nomine importat quid privativum, as proinde per solam privationem nequit constitui: Ergo dicendum est in tertio, vel delice constituti per habitum pravum & vitiophilum.

49. Ad objectionem respondeo, concessa Majori, negando Minorem. Ad cuius probacionem, concedo quidem conversionem peccatoris ad bonum commutabile esse quid privativum, & malum moraliter: sed nemo inde sequi eam debere fieri per habitum pravum & vitiophilum; quia (ut supra annotavimus) finis ultimus peccatoris est bonum proprium & privatum ipsius; ad rationem autem communem boni proprii voluntas per seipsum est sufficienter determinata, sicut qualibet alia potentia ad rationem communem sui objecti; & ita neque indiget habitus determinante seu inclinante erga tale bonum, neque illi capax illius; ipsa quippe inclinatio essentialis praefat eminentius quicquid pralatire posset habitus. Talis ergo conversio est per inclinationem essentiali voluntatis (per quam ipsa est habitualiter conversa ad bonum proprium & privatum) non nuda & solitaria simplicia, sed ut connotante privationem gratiae & caritatis, per quam tale bonum redditur ineripibile ad Deum, subindeque habet rationem ultimi finis. Ex quo patet ad confirmationem; nam revera tam ipsa natura seu essentialis inclinatio voluntatis, quam privatio caritatis & gratia concurrent in conversione habituali peccatoris in summum ultimum finem, unaqueque suo modo; quia totum positivum quod in tali conversione reperitur, est ab ipsa inclinatione voluntatis in bonum proprium & privatum; peruerso vero illius conversionis tota ex privatione caritatis & gratiae, impedita relationem ad bonum divinum, & cogente sistere in ipso bono proprio tamquam in ultime fine.

50. Objicis quartu: Peccatum actuale consistit in posita ya tendentia ad objectum diffusum regulis morum, seu in actuali conversione ad bonum commutabile ut ad ultimum finem: Ergo peccatum habituale ex actuali relatione & causali, in simili tendentia, seu conversione habituali debet consistere. Antecedens patet ex dictis in 3. disp. art. 1. Consequientia vero manifesta videtur ex partite ratione.

51. Respondent, concessio Antecedente, regando consequentiam, & partitatem: Ideo enim peccatum actuale in tali tendentia seu conversione actuali formaliter consistit, quia primum quod in illo intelligitur est positiva tendentia in objectum prohibitum; privatio vero gratiae aut rectitudinis actui debitis, consequenter tantum & secundario ad illud se habet: primum autem quod intelligitur in peccatore, remanens transacto actu peccati, non

est habitualis tendentia in objectum prohibatum, seu conversio habitualis ad bonum commutabile ut ad ultimum finem, sed privatio gratiae & caritatis, ex qua (ut supra ostendimus) oritur tota perveritas que in habituali conversione ad bonum proprium & privatum reperitur.

Objicis quinto: Si quis in puris naturalibus peccat, 52 ret, contraheret maculam: At tunc non esset privatio gratiae, sed sola negatio, cum in tali statu natura humana ad ordinem gratiae non esset elevata: Ergo macula peccati, seu peccatum habituale, non consistit in privatione gratiae.

Huic arguento in primis responderi potest, nullum 53 esse inconveniens dicere, peccatum habituale in statu nature pure sive alterius essentiae ratione quam modis est, ac proinde habitum aliud constitutivum, nempe privationem subiectum seu conversionis habitualis in Deum ut ultimum finem naturalem.

Secundo dici potest, quod sicut macula relicta ex secundo peccato mortali, quod committitur, est privatio gratiae, quia licet per accidens tale peccatum eam non destruet, ex quod eam non inventari subiecto, per se tamen & ex natura sua est defrauenit illius; ita similiter macula quam contraheret homo constitutus in puris naturalibus, si peccaret mortaliter, posset dici privatio gratiae, quia illam excluderet, si in subiecto inventaret, & a Deo ut sine supernaturali averteret, si hominem ad talem finem ordinatum reperiret.

Objicis ultimo: Si macula peccati esset privatio gratiae, sequentur plura inconvenientia. Primum est, quod macula peccati, seu peccatum habituale, nullus est determinante specie in genere moris, cum privatio gratiae secundum se ad nullam determinantem speciem moris pertinet. Secundum est, quod omnia peccata habituale forent ejusdem rationis & speciei; privatio enim non alter habet unitatem aut distinctionem, nisi juxta unitatem aut distinctionem forma qua privat: gratia animalis sanctificans, non est, nec esse potest, nisi unius speciei, ut dicatur in tractatu de gratia disp. 2. art. 5. §. 3. corol. 3. Tertium est, quod qui committit gravius peccatum, non habetur majorum eum detinenter maculam, quam qui committit minus grave: quia qui committit minus grave, aque privat: gratia, ac qui graviori se obstrinxit. Denique, cum privatio gratiae non sit nisi una in unoquoque peccatore, si peccatum habituale in ea constitut, unum tantum erit in quolibet peccatore, esti pluram & diversa peccata actualia committere.

Ut solvatur hoc argumentum, & clare ostendatur illa 56 inconveniente non sequi ex nostra sententia, duo breviter premittantur fiant. Primum est, quod privatio gratiae duplice dicit respectum, nempe ad gratiam qua privat, & ad actum peccaminorum a quo cauflatur. Secundum est, quod talis privatio non constituit peccatum habituale: quatenus praefat dicit ordinem ad formam quam privat, sed quatenus addit respectum ad illum actum qui fuit ejus causa, ut expresse docet S. Thomas locis infra referendis. Ex his clare patebit predicta inconveniente non sequi ex nostra sententia. Unde

Ad primum negatur sequela: Licet enim privatio gratiae, secundum se non solum maculam cauflare in anima, sed etiam reatum peccata inducere. Conclusio est certa de fide: ex variis enim Scripturis locis colligitur; praefertur ex illo Matth. 5. Qui dixit frustu, fatus, reus eris gehenna ignis. Ratio etiam illam fuit: Nam reatus pena se habet in peccatis, ut dignitas premii in bonis operibus: Sed naturali lumine constat, honestam operationem dignam esse praecepit: Ergo & peccatum supplicio. Praeterea ut dicitur D. Thomas hic quæst. 87. art. 6. Repta ratio postulat, ut quando ab aliquo ordo seu equalitas iustitiae violata est, ab ipso reintegretur & restituatur: Sed qui peccat, transfiguratur ordinem & equalitatem divinae iustitiae, plus voluntati sua indulgendo quam debet: Ergo oportet ut hunc ordinem & qualitatem restituatur, & divinae iustitiae satisfactione peccatum inducat, ex juxta illud Apocal. 18. Quantum se gloriosaverit, & in delictis suis, tantum dass illi tormentum & lacrima, sicutque peccatum debitum peccata, seu reatum inducit.

62. Dico secundum, peccatorum per peccatum triplicem reatum peccata incurrere, juxta triplicem legem, in quam offertur. Primus nascitur ex eo, quod contra ordinem reatum rationis nobis a natura infinitum & preceptum agat: secundus, ex eo quod agat contra legem humanam: tertius, quod contra divinam. Primum, ea prima pena, est renorbus conscientiae, aut, ut loquuntur Theologi, syncretis, que nobis a natura imponit est, nunquam in ea extinguitur: unde Seneca: Confinis est frons ante peccatum, & flagellum post peccatum. Cui etiam confrontat illud Angulini, in ipso est flagellum tuum, sic vindicatur in rebeller aduersus Deum, us ipse sedis est bellum, qui nos non possem habere cum Deo. Secundum pena est temporalis, que a humano iudice in hac vita infligatur. Tertia denique est eterna, cuius Deus est auctor, cum ignem inferni, qui in eternum cruciantur peccatores, creaverit. Ita dicitur S. Thomas art. 1. ejusdem quæst. 87.

63. Dico tertio reatum non esse ordinationem ad peccatum, sed obligationem seu dignitatem ad peccatum sufficiendum. Probatur: Sicut honesta operatio prius est digna præmio, quam ad primum ordinetur (ideo enim ad primum ordinatur, qui est primum proportionata, & ex digna) ita operatio mala, præsumpta ordinetur ad supplicium, est digna pena, immo ad illud non ordinatur, nisi quia est digna pena, sicutque reatum inducit: Ergo reatus non in ordinatione, seu deputatione ad peccatum, sed in obligatione, seu dignitate ad illam sufficiendum constat.

64. Confirmatur: Etsi Deus hominem, qui mortaliter deliquerit, non delinquet ad peccatum (ut de lege absoluta potest) nihilominus habet dignitatem & demeritum respectu illius; quia dignitas ad peccatum oritur ex ipsa culpa veluti ejus proprietas: Ergo in dignitate pena, non vero in ordinatione seu deputatione ad illam, reatus pena constituit.

Et in 4. dist. 18. qu. 1. art. 2. quæstione 1. ad 1. Quæst. (inquit) quantum ad ipsum privationem gratiae non differant macula peccatorum, differunt ratiæ quantum ad confessum ex qua macula configuratur, & secundum hoc etiam quodlibet peccatum usum maculam addit, in quantum novum obfuscum gratiae ponit.

65. Ad complementum hujus questionis, quæres in quo consistat macula peccati venialis.

Respondens illam consistere in privatione fervoris caritatis, seu in diminutione caritatis, quoad habitualem & expeditionem ad eliciendos suos actus, & imperandum aliis virtutibus. Ita colligitur ex D. Thoma in 4. dist. 1. qu. 2. art. 2. quæstione 1. ad 1. ubi distinguuntur inter maculam culpa mortalism & venialis, sic ait: Dicendum quod macula peccati esse dupliciter: uno modo per privationem pulchritudinis, & se in veniali non manet aliqua macula, quia non solit gratianus; quia est anima decor: alio modo per hos quod pulchritudo ipsa est gravis, impeditus non extorris apparere sicut per pulchritudinem pulchritudinem faciet: & talis macula est in veniali, quia impeditur decor gratus, no in actibus exteris offendatur. Ex quo habetur, maculam peccati venialis non sicut maculam simpliciter, sed tantum secundum quid: quia non fecit animam simpliciter, neque tollit formam per quam inest in pulchritudine, faciliter gratiam & caritatem, sed tantum obnubilit & quasi teget, ut minus reuceat & splendet in actibus; habetque se ad animam existentem in gratia, sicut ad faciem venustam pulvis, & quo nonnulli fordeſcet, nec tamen eus pulchritudo defrui. Quo sensu dixit S. Leo Papa Serm. 4. Quadragesima. Dum per varias actiones vita hujus felicitatis dispensatur, necesse est de mundano pulvere etiam religiosa corda fordeſcere.

ARTICULUS VI.

Utrum peccatum non solum maculam, sed etiam reatum panem inducat, & in quo ille consistit?

66. Dico primo, peccatum non solum maculam cauflare in anima, sed etiam reatum peccata inducere. Conclusio est certa de fide: ex variis enim Scripturis locis colligitur; praefertur ex illo Matth. 5. Qui dixit frustu, fatus, reus eris gehenna ignis. Ratio etiam illam fuit: Nam reatus pena se habet in peccatis, ut dignitas premii in bonis operibus: Sed naturali lumine constat, honestam operationem dignam esse præcepit: Ergo & peccatum supplicio. Praeterea ut dicitur D. Thomas hic quæst. 87. art. 6. Repta ratio postulat, ut quando ab aliquo ordo seu equalitas iustitiae violata est, ab ipso reintegretur & restituatur: Sed qui peccat, transfiguratur ordinem & equalitatem divinae iustitiae, plus voluntati sua indulgendo quam debet: Ergo oportet ut hunc ordinem & qualitatem restituatur, & divinae iustitiae satisfactione peccatum inducat, ex juxta illud Apocal. 18. Quantum se gloriosaverit, & in delictis suis, tantum dass illi tormentum & lacrima, sicutque peccatum debitum peccata, seu reatum inducit.

67. Dico secundum, peccatorum per peccatum triplicem reatum peccata incurrere, juxta triplicem legem, in quam offertur. Primus nascitur ex eo, quod contra ordinem reatum rationis nobis a natura infinitum & preceptum agat: secundus, ex eo quod agat contra legem humanam: tertius, quod contra divinam. Primum, ea prima pena, est renorbus conscientiae, aut, ut loquuntur Theologi, syncretis, que nobis a natura imponit est, nunquam in ea extinguitur: unde Seneca: Confinis est frons ante peccatum, & flagellum post peccatum. Cui etiam confrontat illud Angulini, in ipso est flagellum tuum, sic vindicatur in rebeller aduersus Deum, us ipse sedis est bellum, qui nos non possem habere cum Deo. Secundum pena est temporalis, que a humano iudice in hac vita infligatur. Tertia denique est eterna, cuius Deus est auctor, cum ignem inferni, qui in eternum cruciantur peccatores, creaverit. Ita dicitur S. Thomas art. 1. ejusdem quæst. 87.

68. Dico tertio reatum non esse ordinationem ad peccatum, sed obligationem seu dignitatem ad peccatum sufficiendum. Probatur: Sicut honesta operatio prius est digna præmio, quam ad primum ordinetur (ideo enim ad primum ordinatur, qui est primum proportionata, & ex digna) ita operatio mala, præsumpta ordinetur ad supplicium, est digna pena, immo ad illud non ordinatur, nisi quia est digna pena, sicutque reatum inducit: Ergo reatus non in ordinatione, seu deputatione ad peccatum, sed in obligatione, seu dignitate ad illam sufficiendum constat.

69. Confirmatur: Ex quibus manet etiam probatur aliud quod diximus, videlicet reatum peccata, non esse aliquod realiter distinctum a peccato habituali: nam præter relationem realem aut rationis, nihil apparet quod possit ab illo realiter distinguiri.

70. Quod autem virtualiter ab illo distinguatur tamquam conceptus ejus secundarius (que est ultima pars conclusionis) patet: Tum quia ratio primaria peccati habituialis sumitur per ordinem ad gratiam qui privat, & ad peccatum actuale a quo cauflatur, ut articulo precedenti declaravimus; & contra vero reatum sumitur immediate per ordinem ad peccatum sine qua non potest intelligi: Tum etiam quia dignitas peccata supponit peccatum habituale

Theol. Genes., Tom. III.

Confirmatur amplius: Ordinatio ad peccatum est justa & bona, subindeque a Deo; reatus vero peccata est quid malum, & a Deo non est, non enim Deus facit hominem reum, aut peccata dignum: Ergo reatus non est ordinatio ad peccatum, sed condignitas seu demeritum illius.

In hoc convenienter fere omnes Theologi contra Scotum, qui, ut vidimus articulo precedenti, tam maculam quam reatum constituit in ordinatione ad peccatum, quam dicit pulchritus considerari ut disconvenientem anima, & sic esse ejus maculam, vel ut definitionem ad peccatum admodum reatum realiter existimat.

71. Dico quartu: Reatus peccata neque est relatio realis, vel rationis, aut aliquid realiter a peccato habituali distinctum, neque etiam ipsum peccatum habituale secundum suum conceptum primarium; sed est quidam conceptus ejus secundarius, virtualiter distinctus & consecutus, sicut in substantia creatra ratio natura est conceptus virtualiter distinctus, & consecutus ad rationem essentiae, que est conceptus rei primarius. Ita docent Salmanticenses hic dist. 17. dab. t. conclus. 3. & probant discurrendo per singulas partes.

In primis ergo quod talis reatus seu condignitas peccata non sit relatio realis, patet: Tum quia reatus fundatur in peccato habituali; peccatum autem habituale, cum sit aliquid privativum, ut articulo precedenti ostendimus, nequit fundare relationem positivam & realem: Tum etiam quia relatio realis petit terminum realiter existentem; terminus vero predicta relationis qui deberet esse peccata, sicut non existit: Ergo reatus peccata non potest esse relatio realis ad ipsum.

Quod autem non possit esse aliquos ex nostris Thomisticis, facile faderi potest contra aliquos ex nostris Thomisticis, hoc ratione. Denominatio realis debet provenire a forma reali, repugnat enim quod ens solius rationis tales tam denominatione tribuat: Sed denominatio reatus est denominatio realis, realiter enim peccator est reus peccata, & dignus vel puniatur, in quo reatus consistit: Ergo forma vel ratio a qua sumitur, debet esse realis.

72. Confirmatur: Relationes non existunt ante operationem intellectus: Sed antecedenter ad quamlibet operationem non intellectus peccator est dignus peccata, & habet con dignitatem ad illam: Ergo talis condignitas non est relatio rationis.

73. Respondent Curiel, & alii, esse duplex genus relationum rationis: quedam enim sunt per intellectam adiuvent & attributa rebus, ut relatio generis, speciei, & similes; & ita non denominant realiter, nec convenient rebus ante operationem intellectus: alio vero sunt, quia non ex adiunctione intellectus, sed ex quadam necessitate consequuntur in rebus quas intelligentiam; quo pacto habent relatio Creatoris, relatio Domini in Deo erga creature, relatio equalitatis inter Divinas Personas, & aliae huiusmodi; & ita convenient rebus, & denominant illas antecedenter ad quamlibet operationem nostrorum intellectus: unde quia relatio rationis, in qua reatus peccata constat, est huius secundi generis, potest tribuere denominationem realem, & convenire peccatori ante omnem operationem nostrorum intellectus.

74. Sed hanc solutionem & doctrinam recte impugnant Salmantenses loco citato: nam vel sermo est de relatione secundum suum esse formale, vel de fundamento rationis relationis? Si hoc secundum, vera est predicta doctrina, quia fundamentalis relationis rationi non est relatio; neque enim rationis, sed aliqua relatio realis in peccato habituali reporta. Si autem sermo fit predicta relatione pro formaliter, que patet est formaliter ens rationis, non dicitur talem relationem, quantumvis necessario ad modum intelligenti consequatur, non dependere ab operatione intellectus, aut convenire rebus a parte rei, aut tribuere denominationem realem: est enim manifesta implicatio quod ens solius rationis, cuiuscumque generis sit, a parte rei existit, aut rei convenire peccatori subiecto, vel illud denominet, alias tamen rationis in nullo distinguieretur ab ente reali.

75. Ex quibus manet etiam probatur aliud quod diximus, videlicet reatum peccata non esse aliquod realiter distinctum a peccato habituali: nam præter relationem realem aut rationis, nihil apparet quod possit ab illo realiter distinguiri.

76. Quod autem virtualiter ab illo distinguatur tamquam conceptus ejus secundarius (que est ultima pars conclusionis) patet: Tum quia ratio primaria peccati habituialis sumitur per ordinem ad gratiam qui privat, & ad peccatum actuale a quo cauflatur, ut articulo precedenti declaravimus; & contra vero reatum sumitur immediate per ordinem ad peccatum sine qua non potest intelligi: Tum etiam quia dignitas peccata supponit peccatum habituale

T
fus

seu maculam; prius enim concipimus aliquam habere maculam peccati, quam intelligamus esse penam aeternam dignam. Unde de peccato habituali, sicut de gratia habituali, proportione servata, philosophandum est: quemadmodum enim primarium gratia habitualis manus est sanctificare hominem, & reddere illum participem divinae naturae: secundarium vero est facere illum dignum vita aeterna: ita peccatum habituali duo habet manus inadequata, quorum primum est maculare hominem, & reddere illum immundum, & odibilem Deo; secundum autem est facere illum condignam penam aeternam, & in illo reus penae formaliter consilium.

73 Ex quo intelligi aliqua Scriptura testimonia, in quibus peccatum, reuictus appellatur, ut Exodi 32. Peccatum Dominus populum pro reuictus visum: Et Deuter. 21. Aversus ab eis reuictus sanguine. Hoc enim verificatur de peccato habituali, quantum ad manus eius secundarium, quod est facere hominem condignam penam aeternam: aut per metonymiam caulla nomine effectus appellatur. Vel ut ait D. Thomas in 2. dist. 42. qu. 1. art. 2. Quia obligatio pena quodammodo est media inter culpam & penam, ideo nomen modis transmutatur ad extremitatem, sive interdum ipsa culpa, sive etiam pena, reuictus dicatur.

74 Pro majori hujus difficultate elucidatione, duo brevia ter hic obseruantur. Primum est, quod sicut licet privationes, negationes, & denominaciones invenientur rebus a parte rei, & ante omnem intellectus operationem aut factiōnem, adeoque non sunt entia rationis, sed ad genus entis realis reducantur; quia tamen nullam ponunt entitatem in subjectis quibus attribuuntur, & intellectus noster nihil concipere valer nisi ad modum entis, adeoque cogitari, quoties circa illas versatur, efformare aliquod ens rationis, sibi quoq; eas apprehendat; ita pariter est reuictus seu condignitas ad penam peccato convenientia a parte rei, & ante omnem mentis operationem, quia tamen nequit alter a nobis concipi, quam sub reuelta & habitualitate ad penam, hinc est quod quotiescumque illam apprehendimus, relationem rationis effingimus: & hoc forte de caulla aliqui ex nostris Thomistis docent, talem reuictum confidere in respectu rationis ad penam.

75 Secundum est, quod quando in hac ultima afferatione diximus, reuictum non distinguunt realiter a culpa, hoc de reuictus pena aeterna, qui a culpa mortali separari nequit, intelligentem est: si enim loquimur de reuictus peccatum temporalis, cum ite a culpa mortali separari possit, & illa per infusione gratia ablata, remanere, quoq; vel per penitentiam in hac vita, vel per purgationem ignem in futura, sit integra satisfactio; manifestum est ipsum a culpa habituali realiter distinguit, cum evidens signum distinctionis realis inter aliquid sit separatio unius ab alio.

Si autem queras a quo sublata per infusione gratia culpa habituali, homo denominetur reuictus temporalis? Respondeo illum reuictus & obligatum ad talen penam denominari a jure, quod habet divina iustitia ut obliget ad talen penam, quoniam ea non est totaliter soluta aut condonata. Idem cum proportione dicendum de reuictus peccati venialis, supposito quod ex illo nulla relinquenda macula habitualis in anima, que talem reuictum fundare possit, ut aliqui existimant: si autem aliqua macula ex eo in anima relinquatur (ut ali probabiliter sentiunt, sicut patet ex dictis in fine articuli precedentis) ipsa, ut connocatis manus & effectum secundarium, habeat rationem reuictus; ut de macula peccati mortalis respexit reuictus pena aeterna dictum est. Ex quo facile folves quedam argumenta, que contra hanc ultimam afferationem fieri possunt.

ARTICULUS V.

An peccatum secundum se, seu secundum malitiam & inordinacionem quam impiorat, rationem penae habere possit?

76 Certeum & indubitatum est apud Theologos, peccatum posse habere rationem penae secundum aliquod, quod antecedenter, vel concomitant, vel consequenter se habet ad illud. Ex antecedentibus enim rationem penae habent permisso ipsius peccati, & subtractio gratiae & auxiliarum quibus vitandum erat: ex concomitantibus affectio, molesta, laetitudo, & similia dispensio & incommoda, quae sive illi admiscentur: denique ex consequentibus, damnis & detrimenit in vita, honore, valetudine, divitiae, &c. que ex illo frequenter sequuntur. Unde solam difficultatem & controvergia est, an peccatum secundum se, seu secundum suam coordinationem & malitiam inordinacionem rationem penae habere possit?

77 Affirmant D. Bonaventura in 2. distin. 36. artic. 1. qu. 1. Scotus ibid. dist. 37. qu. unica, & ex Recensentibus Suarez his dist. 7. scit. 2. Valencia, & alii. Negant vero Discipuli D. Thomas, Durandus, Curist, & plures alii, cum quibus

Dico breviter, peccatum, quantum ad suam malitiam & deordinationem, non posse habere rationem penae;

Probatur primo ex D. Thomas hic q. 87. art. 2. ubi sic discutitur: Peccatum per se consideratur secundum quod egreditur a voluntate; si enim habet rationem culpa: de ratione autem pena est quod sit contra voluntatem; unde manifestum est, quod peccatum per se loquendo nullo modo perficit esse penam peccati. Simili discursu utitur in 2. dist. 36. qu. 1. art. 3. Consequitur inquit idem est culpa & penam, non tanto secundum eamdem rationem, quia omnis pena, in quantum pena est, voluntatis contraria inventur: omnis autem culpa voluntarii rationem habet. Quibus verbis S. Doctor rationem fundamentalis nostra assertione expressit: Nam de ratione penae est quod sit quia malum & inconveniens patienti, subinde repugnans eius voluntati, que est inclinatio ad bonum proprii suppositi: Sed peccatum secundum se consideratur, seu quatenus habet annexam malitiam & deformitatem, est voluntarium, sicut per accidentem & interpretative. Igitur enim peccatores peccant non solum de voluntate, hanc deformitatem incurrent, consequatur tamen omnibus circumstantiis, eamq; & hunc interpretationem voluntate amant, si non per se & immediate, sicut temere, & in aliquo bono utrum aut delectabili, a legi aut a ratione prohibito, quod expresse volunt: Ergo peccatum secundum se, & quantum ad suam malitiam & deordinationem, non potest habere rationem penae.

Dices: Mortificationes & afflictiones sponte suceptae, non repugnat inclinationi voluntatis, & tamen habent rationem penae: Ergo non est de conceptu & ratione penae quod repugnat voluntati.

Se contra: Licit tales mortificationes & afflictiones non repugnant voluntati actuali, sed sponte ab ea acceptentur, repugnant tamen inclinationi, quia omnis voluntas in proprium bonum propendet; quod sufficit ad rationem penae, ut docet D. Thomas qu. 1. de malo artic. 4. Peccatum vero, licet repugnat inclinationi morali quam voluntas habet ad bonum honestum, non tamen inclinationi physicae & essentiali, quia propendet in bonum proprii suppositi; quia in peccato repertiri potest bonus aliquis utilis ad delectabili, quae partis sensitiva, tuncque supposito sit convenientis.

Probatur secundo conclusio: De ratione penae est ut sit reparativa culpa, seu boni honesti destructi per illam: Sed peccatum secundum suam malitiam nullo modo reparat tale bonum, sed potius illud destruet: Ergo quantum ad illam nequit habere rationem penae. Major patet: Pena enim ex sua propria ratione, & ex iustitia lege, ordinatur ad reparandam culpam, & ejus deordinationem reintegrandam; quia lex iustitiae postulat, ut quoties ordinetur & rationis ad aliquo fuerit perversus, periculoso seu impensis illius, adeoque per penam ab eo solutum, restinatur. Minor vero suadetur: Malitia moralis ex se tendit ad destructionem boni honesti, & ad invertendum ordinem rationis, constitutivum talis boni, immo quilibet ad talis malitia addit novam inversionem & destructionem huius ordinis: Ergo non potest esse illius reparativa.

Tertia probatur conclusio: Quilibet pena iusta est, & a Deo tamquam auctore proficiuntur, ex Dionysio, & 3. de divin. nomin. Sed deformatis & deordinatis peccati est mala, & a Deo non procedit, sed a voluntate creata deficiente, & disformiter ad regulas morum operante: Ergo non potest habere rationem penae.

Dices primo, deformatum peccati esse, quidam malum in se, sed tamen ut per ordinacionem iustitiae refutatur ad puniendum ipsius peccatorem, eamque ad ordinem redendum, esse bonam, & sic habere rationem penae infinita dea.

Contra: quod per se, & ex natura sua malum est, non potest ex bona fine honestari, ut patet in mendacio, furto, adulterio, & aliis arbitribus intrinsecis & ex sua natura malis: Sed deformatis peccati, cum sit vel importet privationem restitutio debita natura sua mala sit, utper se patet: Ergo ex ordinacione divina iustitiae, eam refutare ad punitionem peccatoris, nequit esse bona.

Dices secundo, non requiri ad rationem penae, quod sit a Deo perfecta tamquam ab influente in illam, sed sufficere quod sit ab illo permisiva, tamquam a non impudente.

Sed contra: Si hos sufficeret, nullum esset discriminare inter culpam & penam, & Deus tam culpam quam penam auctor dici potest, cum respectu culpis se habeat permisiva: Debemus ergo ultra permissionem, seu non impeditiōnem, tributare Deo aliud modum concordandi ad penam.

Dices tertio cum Scoto: Licit Deus non possit posuisse caufer peccatum ut est actio, seu quatenus egreditur effective a voluntate, bene tamen in quantum est pater, & recipitur in ipsa voluntate; unde quamvis prior modo non possit esse pena, bene tamen posteriori, nam ut sic potest esse bonum: sicut pater Christi, ut recepta in ipso, erat bona, & a Deo intenta, ut pena & punitio factio pro peccatis nostris: licet in quantum era actio Iustorum, sicut punitio, & contra diuinam voluntatem.

Contra:

85 Contra primo: In actibus inveniuntur, qui non identificant sibi motum proprium dictum, proindeque non sunt de predicamentis actionis, sed potius de predicamento qualitatis, non datur patro predicamentalis, que sit aliquid ab actio distinsum, sed ipsam qualitas, qua proinde egreditur a potentia dicitur actio, ut recipitur in illa, & informat eam, habet modum passionis. Atque peccatum formaliter sumptum est actio immanens, cum sit actus voluntatis: Ergo in eo locum non habet predicta diffinatio;

86 Deinde, Non minus repugnat Deo caufer effiective malitiam ut informantem subiectum, habentem modum passionis, quam ut est actio egrediens a principio, cum caufer effiective malitiam ut informantem subiectum, nihil aliud si quoniam caufer efficiens effectum formaliter ipsius malitiae, qui consistit in tali informatione, featur quod malitia tribuit subiecto taliter effectum, redatque illius malum, turpe, & peccaminosum: Ergo non minus repugnat peccato, ut est pater, habere rationem penae, quam in quantum est actio egrediens a principio.

Nec valer exemplum de passione Christi, & peccato Iudorum, quia tunc pater recepta in Christo, quavis fuerit effectus illius peccati, non tamen sit ipsum peccatum aut ejus malitia, etiam prout ista consideratur per modum passionis, sed aliquid omnino diversum, & in subiecto distincto existens: pater quippe erat in Christi corpore, peccatum vero in Iudeis voluntate: unde non mirum quod talis pater fuerit voluta a Deo, sicut plura alia quae sunt peccati effectus. Sacus autem pater, in praefatis loquuntur, que nulo modo est aliquid ab actione & malitia peccati, & ab ejus effectu formaliter.

87 Ex dictis in prima probatione conclusiones inferuntur, ut subiectum malitiae peccati, & se habet ut quid materiale respectu illius, non potest habere rationem penae: nam ratio voluntarii plus & magis entitatis convenit quam ipsi malitia: cum illa per se & directe volita sit, illa vero per accidens tantum & indirecte: Ergo si de ratione penae sit esse involuntariam, seu voluntariam repugnat, manifestum est, entitatem physicam actus peccaminosus non potest habere rationem penae.

88 Obijcunt in primis Adversari aliqui Scriptura & SS. Patrum testimonia, que videntur militare contra nostram sententiam. Apostolus enim ad Roman. 1. de aliquibus peccatoribus, qui graviter deliquerant, dicit quod Deus propter illa peccata, tradidit eos in desideria cordis eorum in immunditiam. Et inferius idem repetit, subdicens: Properes tradidit illos Deus in passiones ignomine. Item Pt. 58. dicitur: Apostoli iniquitatem super iniquitatem eorum: Id est, permittit ut peccatoe propter suam iniquitatem in alteram incident. Ergo ex Scriptura unum peccatum potest esse penae alterius. Unde Magister Sententiarum in 2. dist. 36. testimonis Scriptura & SS. Patrum ostendit criminis criminibus fape a Deo vindicari, & posteriora peccata esse penas peiorum. Immo aliqui SS. Patres docent peccatum esse penam sui ipsius: Augustinus enim 2. Confess. c. 12. ait: Iustissi Domine, & pro te, ut pena tua sis pro omnibus, nescius animus. Et in Psal. 103. capitulo 19. inquit: si flagellum tuum, sic vindicta in rebellium adversus Deum, ut ipsi fibris bellum, qui penam nolunt habere cum Deo, Cui confortat illud Seneca in Epistola: Maxima pena peccatum est peccato, & secessus in fecisse supplicium est. Et illud: Nulla avaricia sine pena est, quamvis per se ipsa paucum.

89 Respondet hec & similiter testimonia intelligenda esse de peccatis, non quod malitiam, neque etiam quod entitatem actus voluntatis, sed folum quantum ad alia quae antecedunt, concomitantur, vel consequuntur; sufficit enim ad verificandas similes locutiones, quod aliquid peccati, five antecedens, five concomitans, five consequens, habeat rationem penae, & ordinetur a Deo ad malitiae punitionem.

90 Obijcunt secundo: In peccato semper reperiunt aliquae deformitas ipsius peccata, quam voluntas nollet illo modo recipere; quilibet enim creatura, quantum in se est, vult non deformari & inquinari: Sed quod voluntas nollet illo modo recipere, vel inveniatur, vel consequuntur, sufficit enim ad verificandas similes locutiones, quod aliquid peccati, five antecedens, five concomitans, five consequens, habeat rationem penae, & ordinetur a Deo ad malitiae punitionem.

91 Relpondeo deformatum illam esse voluntariam per accidentem & interpretative, quod sufficit ut non habeat rationem penae, sed culpe; cum ad penam necessario requiretur ut ea sit prout est involuntaria, & remitenti voluntati inforatur, ut ex supra dictis patet.

92 Obijcunt tertio: Peccatum habitualis, five originale, five personalis, habet simili rationem culpe & penae: Ergo & peccatum actuale. Antecedens quod utramque partem supra a nobis offensum est. Consequens vero liquet a paritate rationis: Nam sicut peccatum habitualis consistit in privatione gratiae sanctificantis, ita & peccatum actuale in privatione restitutio, debite actu: Sed nulla est ratio cum privatio restitutio non habeat simili rationem culpe & penae, secundum diversas formalitates, sicut habet privatio gratiae: Ergo, &c.

Contra III.

Respondeo, concessio Antecedente, negando consequentiam. Ad cujus probationem dicendum est, inter privationem restitutio, & privationem gratiae notabile esse discrimen, privatio enim restitutio solum officiatum, tollens ab eo debitam commenfituram cum legi, & ita solum est malum respectu ipsius actus, quod genus malum pertinet ad culpam, & non ad penam: privatio vera gratiae officiat suppeditum etiam in ordine ad seipsum, & tollit ab eo formam perciemtentem in ordine ad se, effe- que proinde malum etiam ipsius suppeditum, quod genus malum pertinet ad penam.

Hac solutio & doctrina explicari & illustrari potest ex dictis disp. precedenti art. 5. §. 7. ubi cum Salmentibus, in gratia sanctificante duo munera distinximus, unum subiectum habentem malitiam Deo, ut sit totus ipsius, & ab eo officiat, aliud trahendi Deum ad hominem, media participatione divinitatis naturae, ut homo per talem participationem in seipso perficiatur: ex quibus illud prius pertinet ad bonum Dei; hoc posterius ad bonum hominis, ut ibidem explicimus. Unde quia privatio gratiae haec duo munera auferit, consequent duo mala includit, nempe & malum Dei, protolit subiectum ipsi debitum, & malum hominis, quatenus ab eo auferit formam, illum in ordine ad seipsum perciemtentem; & hoc pacto habet rationem penae. Hac autem distinctio non habet locum in privatione restitutio, quae est malitia actualis: quia talis restitutio solum est perfectio actus in ordine ad legem, non vero forma perciemtentis suppeditum in ordine ad se, & proinde non potest esse malum pena secundum aliquid fuit, sed tota debet spectare ad malum culpe.

ARTICULUS VI

Urum peccatum mortale per se & ex malitia sua intrinseca reum pena eterna inducat.

93 Upontius ut certum de fide, penas damatorum so- 95 ge communi; atque adeo omne peccatum mortale, quod in hac vita per baptismum aut positivitatem non dimittitur, pena eterna in futura esse plecedum. Hec suppositio est contra Originem, qui lib. 1. Periarchon c. 6. auferit penas damatorum non esse in eternum duratas, sed per Dei misericordiam tandem aliquando finiendas. Et quamvis nonnulli eum ab hoc errore vindicent, ita tamen eum sensisse testatur Hieronymus in 1. & 2. cap. Epistole ad Ephes. & Augustinus 1. de hereticis cap. 12. ubi: Misericordiem suis Origenes quam decere, & tanto errasse a formis, quanto sensu hac in re (id est, in pena damatorum) elementis. Et lib. 21. de civit. Dei cap. 17. Hoc in misericordia prefato fale Origines, qui & ipsius Diabolum aque Angelos ejus posse graziaro pro meritis acque diuiniturae supplicia, exillis cruciis: eruerdos atque sensu Angelis socios credidit. Sed illum & proper hoc, & proper alia nonnulla, & maxime propter alternantes sine cessatione beatitudines am miseras non immixto reprobat Ecclesia. Epiphanius etiam in Epistola ad Joannem Constantinopol. Episcopum haec de Origine scribit: Quando complures orationem, secundum misericordiam, pro omnibus, & pro te quoque dicimus: Custodi illum qui predicas veritatem, ne Origenis erroribus in proximo sensu non immixto reprobat. Illud enim (dilecam an risus nescio) docto egregius Origenes aut docere, & afferre nititur, diabolum id rufus futurum esse quod fuerit, & ad eandem reditum dignatus, & consenserunt reges celorum: sicut gehenna penarum eternarum negotiaronem. Quod ex anibus & filiis Platonis commentis (quem Tertullianus omnium hereticorum condemnarium appellat) deproprio videtur.

Hic error variis Scripturis testimoniis reselli potest. Précipuum est illud quod habetur If. 66. ubi Prophetus loquens de damnatis, ait: Vermis seruus non morietur, & ignis eorum non extinguitur. Quo testimonio utitur Christus Marci 9. ad perpetuariam peccatum damatorum declarandam, ait enim: Bonum est tibi abducere in ore, ut uersum, quoniam manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non morietur, & ignis non extinguitur. Nec valer quod dicebat Origines, ignem quidem inferni fore aeternum, sed non combustionem aut craciatum damatorum per ipsum. Nam ut obseruat Augustinus lib. de fide & operib. c. 15. Christus habeat restitutio previdens, ut eam excluderet, dicitur Matth. 25. b. 46. (nempe damati) in supplicium aeternum: vel ut legit idem S. Doctor, in combuſionem aeternam. Quibus verbis apte declarat non tantum ignem inferni fore aeternum, sed etiam combustionem seu cruciacionem damatorum: unde Apololus 2. ad Thessal. 1. ait, quod cum in die judicij revelabitur Dominus Iesu de celo, dabit vindictam in flamma ignis illis qui non obdi- diunt Evangelio, qui penas dabunt in toro aeterno a facie Domini, a gloria virtutis ejus. Et Apocal. 14. de reprobis dicitur: Cruciferunt igne & sulphure in facie scelerum.

T 2 In.

- 97 In huius rei typum ipsis fornacis Babylonica quadriginta novem cubitis supra fornacem ascendebat, ut regalis Scriptura Daniel 3, nuncquam tamen ad quinquaginta, qui est numerus Jubilei, pervenirebat; ut per hoc significaretur, ignis tartarei combustionem fore perpetua, & damnatos nuncquam veniam seu indulgentiam peccatorum conferenturos. Unde egregie Cyprianus Serm. de alieno, ad finem: *immodicis miseri vixi inter incendia, & inconsumptib[us] flammae nudum corpus allambens: ardore purpuras divisit, neque erit cui astutus linguis illam aqua infundat, in propria adipe frixa tibi[us] bulbiens, & inter farragines flammam miserabilitas corpora crema[n]tibus, & omni tormento atrocissimo desperato condamnatis affligit. Non miserabilitas ultra Deus, neque una auxiliis passantes, sera erit illa confessio, & cum clausa erit porta, frustis coram oculo acclamabunt exultis nullum illi refrigerium, nullum remedium, Semel Christus descendit ad inferos, ultorius non defendet, non ultra redit. Deum in sensibili signatu, irregressibilis erit illa senectus, & incurvans judicium, & stolidus damnacionis hujus immobile confituum.*
- 98 Similiter habet D. Gregorius lib. 15. moral. cap. 11. ad illud Job 20. *Tu quis es ordo, nec tamen consummatur. Persepolis (inquit) impius in tormento ea quae hic illiciunt fornicatio desideria, & gloriis uitiosas cruditas, semper moritur, quis semper in more fornicatur: venenum in morte consumit, quis si consumetur vita morioris, cum vita etiam pena patitur: sed ut sine fine crucis, vivere finis in pena compellitur, ut corpus vita bi mortuorum sit in culpa, illis quis mors vivat in pena. Unde Propheta Regius Pf. 48. loquens de damnatis, ait: *mors depauperat, Non enim mors eis eradicabit, vitam ex toto auferendo, sed depauperat, conservando radicem vita, ut iterum pullulent, iterum & iterum, atque in aeternum depauperent. Unde Bernardus Serm. 2. de verb. Apostoli. Mors depauperat, quis semper morioris ad vitam, & semper vivens ad mortem.**
- 99 Dices; D. Hieronymus dialog. contra Pelag. ait: *Christianos si in peccato proueni sunt, salvandos esse postponas. Ergo peccata maturantur, saltent in his qui sunt Christiani, non erunt aeterni.*
- 100 Ad rationes adducit S. Doctor 3. contra gent. c. 144. quas sive expoundunt Salmanticensis hic disp. 17. dubio 3. & 3. sed eas brevitatis causa prætermittimus. Unde ad rationem dubitandi dicendum est, inter culpam & peccatum non requiri equalitatem quoad omnia, praesertim quoad durationem: nam in iudicio humani videmus pro brevissimo delicto perpetuum vita privationem, aut perpetuum exilium sepe infligi: sed sufficere quod sit proportionis inter reatum penae, & inordinatio culpis; ita ut si ista aeterna sit, & irreparabilis, ille quoque perpetuus & interminabilis esse debeat, ut ante expoliumus.
- 101 Hoc supposito, ut dixi de lege communis & ordinaria intelligenda est, quia non repugnat aliquis per potentiam extraordinariam, & singulari quedam privilegio, ab inferis revocari, ut de Trajano Imperatore: precibus D. Gregorii, existimat S. Th. in 4. diff. 45. q. 2. questione 1. Abulensis in 4. lib. Regum cap. 4. q. 57. Vincentius Bellaventus in speculo historiali lib. 22. cap. 22. Sixtus Senensis lib. 6. Biblioth. annet. 47. Navarros in Enchirid. cap. 22. & alii quos referat. Alfonsus Ciaconius in libello five Apologetia de hac re conscripta, ubi veritatem hujus historiae varia argumentis & testimoniis demonstrare conatur. Eam tamen ut fabulam, & a quibuidam personis rigorem divine justicie extenuare volentibus, confitam, reiciunt Bellarmus lib. 2. de purg. cap. 8. & Baroniis tom. 8. ad ann. 604. dicens *risu prius aspiciamus, nos enim di purgatione sera confundemus. Addunt alii orationem pro mortuis, in qua haec hitoria legitur, non esse Damasceni, cui attribuitur, sed incerti cuiusdam Autoris, nullius in Ecclesia autoritatis; præferunt cum in ea multa fidei contraria extent. Sed quid sit de veritate hujus historie, negari non potest, ex tanta multitudine mortuorum, quos Christus Dominus, & Apostoli, aliquie sancti resuscitantes, plurimos in peccato mortali obiisse, cum non pauci fuerint idolatria & infideli; atque adeo ex inferno, vel ex alio loco, ubi in tormentis detinebantur, suisse revocatos, subindeque non repugnat aliquo ex speciali privilegio & potentia extraordinaria, a penitus inferni liberari.*
- 102 Unde solum difficultas est, an peccatum mortale, de se & ex malitia sua intrinseca exigat penam aeternam, vel solum id ei conveniat per accidens; propter legem a Deo latam, qua illud sub pena aeterna prohibuit, vel ratione subiecti, quod quia in aeternum erit privatum gratia aut maculatum, in aeternum panietur.
- 103 Ratio vero dubitandi est, quia pena debet esse proportionata culpe, juxta illud Deuteronom. 25. *Pro mensura peccati, erit & plagarum numerus: Sed pena aeterna nullam videtur habere proportionem cum culpe mortali; illa enim perpetuo duret, ita vero brevissimo tempore committitur, immo in momento, & in ista oculi, cum peccando precipit: non autem vult mensuram penae quam Deus infligit, quamvis gravissima & longissima sit, excedere demeritum culpe, ut esse secundum iustum appetitum.* Ad locum Augustini deflumptum ex Glossa ordinaria super hunc versiculum Ps. 71. *Ex usuris & iniquis re-dimes animas eorum, dicendum est, Augustini solum intendere, quod pena quantum ad acerbitatem doloris exceedit culpm quod delectationis jucunditatem; sententiam enim damnatus acerbissimum & aeternum dolorem, pro delectatione modice & brevissima quam peccando precipit: non autem vult mensuram penae quam Deus infligit, quamvis gravissima & longissima sit, excedere demeritum culpe, ut esse secundum iustum appetitum, majorum quam illa mereatur.*

ARTICULUS VII.

An peccatum veniale in damnato, per accidentem, & ratione conjunctionis cum mortali, pena aeterna puniatur.

- 104 Constat ex dictis articulo precedenti, peccatum veniale per se non inducere reatum pena aeternam; cum non avertat hominem ab ultimo fine, nec ipsum privet gratia & caritatem, quae sunt primum principium vita spiritualis. Sed difficultas est, & controversia inter Theologos; an saltem per accidentem, & ob conjunctionem quam in damnato habet cum mortali, pena aeterna puniatur? Quoqua si duplice casu potest agitari, vel de peccato veniali remissio quodculam in hac vita & remissione solam in altera quodcumque pena, vel de illo mantenitur in inferno quodculam, & quodcumque pena. Pro resolutione, ab hoc secundo casu incipiendo,

Dico secundo: Valde probabile est, peccatum five mortale, five veniale, dimidium in hac vita quodculam non puniri in inferno pena aeterna, sed dumtaxat temporalis. Ita docent aliqui ex nostris Thomistis cum Durando in 4. diff. 21. q. 1. art. 3. questione 1. *Culpa venialis in eo qui cum gratia decedit, potest habeas vitam dimissam per ignem purgatorium; quia pena illa disqualiter voluntaria, virtute gratiae habebis vim expandi culpam omnem quia simili cum gratiaflare potes.*

Dico secundo: Valde probabile est, peccatum five mortale, five veniale, dimidium in hac vita quodculam non puniri in inferno pena aeterna, sed dumtaxat temporalis. Ita docent aliqui ex nostris Thomistis cum Durando in 4. diff. 21. q. 2. quod sequitur illustrissimus D. de Marinis, Archiepiscopus Avenionensis, hic qu. 87. art. 5. cap. 1.

Probatur ex D. Thomae in 4. diff. 22. q. 1. art. 1. ad 5. ubi licet in prima responsive insinuat oppositam sententiam, in secunda tamen quam magis approbat, aperte nostram proficitur. Verba eius sunt: *Ad quicunq[ue] dicendum quod (damnatus) pro illa parte pena quae sibi dimissa est in confessione vel contritione, nungquam panetur, sed pro resto aliis, in aeternum tamen, ut quidam dicunt, quia ratione fortis in quo punitur, aeterna pena debetur: sicut est in venialibus, que in purgatorio panuntur pena temporalis, & in inferno aeterna. Sed hoc non videatur simile, quia veniale id est in inferno aeternam ex specie sua, neque ex parte inherenter ad subiectum per se loquendo, quia non prius gratia: sed per accidentem sit irremissible peccato mortali conjunctione, in quantum est in subiecto privato gratia, & sic per accidentem puniatur pena aeterna. Et qu. 5. art. 2. ad 8. ait, *Peccatum veniale in eo qui decedit cum mortali, quia nungquam remittitur, aeterna pena puniatur, propter gratia caritatem: & semper modo ester si quis decederet cum originali & veniali peccato. Ideo docet hic art. 5. ad 3.**

- 105 Probatur secundo conclusio ratione fundamentali, quam S. Doctor locis citatis infinitat. Peccata venialia, in hac vita non remittuntur in inferno quodculam: Ergo nec quodcumque pena aeternam per se remittuntur, consequentia maniela est, cum enim reatus pena sit effectus culpe, tandem perleverat, quamdui permanet culpa; unde si ista in inferno nungquam delesatur, illa pariter nungquam remittetur. Antecedens vero, in quo est difficultas probatur multipliciter. Primo, quia, ut docet S. Thomas 3. p. q. 52. art. 4. peccatum veniale remitti non potest sine mortali cum quo est conjunctum: Sed constat damnatis non dimitti mortale quodculam: Ergo non veniale.
- Dices; talen penam, licet condignam & aequalem culpe, non esse sufficientem; quia cum sit invita & involuntaria in damnatis, nequit Deo esse grata & acceptabilis.
- Sed contra: Licit ad meritum vel satisfactionem requiratur quodcumque pena que toleratur vel voluntaria, seu sponte acceptata, non tamen ad satisfactionem; ad illam enim sufficit aequalitas inter penam & culpam, juxta Iud. Apoc. 18. *Quantum se glorificavit, & in delictis suis, rancore date illi tormentum & lacrimas. Unde etiam in humanis rebus qui fulsint penam a Judee taxatam & prescriptam, fulsis debent justitia, licet eam non sponte, sed invita patiatur.*

- Objicies primo contra primam conclusionem: Deus, ex 114 communi Theologorum axiomate, puniit circa condignum, & remittunt ultra condignum: At si in inferno pena aeterna punire peccata venialia non remittuntur quodculam in hac vita, ea non erit, sed ultra condignum puniatur; cum tamen dumtaxat temporalis peccato veniali debetur, ut articulo precedenti ostendimus. Ergo non puniatur in inferno pena in aeternum duratura.
- Refponderet Delugo disp. 10. de penitent. fest. 2. Deum 115 non punire in inferno peccata venialia ultra, sed circa condignum, quia ita attempat penam venialium in inferno, ut futura erat temporalis, fiat quidem aeterna, sed cum temporalis futura effet valde intensa, aeterna fiat ita levis intensio gradum, ut proper illam leviter & temeritatem intentionis, esterna, non excusat, sed tamem temporalem, que futura erat valde intensa. Sed hoc solitudo cum sit omnino voluntaria, & gratis ex cogitata eidem facilitate rejicitur quia afferitur. Unde Melius & solidius respondetur, Deum non panis in 116 inferno peccatum veniale ultra condignum, quia licet ei per se debita non fit pena aeterna, ipse tamen debetur per satisfactionem, aut per meritum Christi applicationem, cuius damnati sunt incapaces, bene tamen per satisfactionem, seu per solutionem penae illis debita, quia cum finita sit, potest finito tempore solvi; so proportionali modo quo in purgatorio pena peccatis venialibus nondum remisisti debet, per satisfactionem aliquam finitam perfolviatur ac remittitur.

- Sed contra: Licit remissa culpa veniali pena per satisfactionem solvi possit, culpa tamen remanente, pena per satisfactionem remitti nequit, praefertur si sit affectus formalis aut virtualis ad culpam: Sed culpa venialis, in hac vita non dimissa, in damnatis tempore remanet, ut jam ostendemus: immo cum illi sint obtinuti in malo, & difficiuntur nullus peccari, quia sit actus mo-
T 3
penam